

**Ministry of Health of Ukraine
Kharkiv National Medical University
Department of Philosophy and Social Sciences**

**Existential Dimensions of Life: Philosophy, Medicine,
Spirituality.**

***In Honor of the 80th Anniversary of Alla Petrivna Alekseenko
(1946–2021)***

***Proceedings of the Interdisciplinary Scientific and Practical
Conference with International Participation,
Kharkiv, March 20, 2026***

Kharkiv 2026

УДК 1:61:130.12:111.11(082)
Е 45

Друкується за рішенням вченої ради
Харківського національного медичного університету.
Протокол № 4 від 23.04.2026 р.

Редакційна колегія:

Наконечна Оксана Анатоліївна, докторка медичних наук, професорка
Карпенко Катерина Іванівна, докторка філософських наук, професорка
Абашнік Володимир Олексійович, доктор філософських наук, професор

Е45 Екзистенційні виміри життя: філософія, медицина, духовність. До 80-річчя Алли Петрівни Алексеєнко (1946–2021): матеріали міждисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Харків, 20 березня 2026 р. / ред. кол.: О. А. Наконечна, К. І. Карпенко, В. О. Абашнік. Харків: ХНМУ, 2026. 262 с.

Existential Dimensions of Life: Philosophy, Medicine, Spirituality. In Honor of the 80th Anniversary of Alla Petrivna Alekseenko (1946–2021): Proceedings of the Interdisciplinary Scientific and Practical Conference with International Participation, Kharkiv, March 20, 2026 / editor. col.: O. A. Nakonechna, K. I. Karpenko, V. O. Abashnik. Kharkiv: KhNMU, 2026. 262 p.

У цій збірці з нагоди 80-річчя професорки А. П. Алексеєнко представлені результати досліджень фахівців та молодих науковців у сфері медицини, філософії, політології, соціології, історії з різних наукових та навчальних закладів України, а також дослідників зарубіжних країн, зокрема, з Австрії, Італії, Великої Британії, Німеччини, Сінгапуру, Швейцарії, Японії. Крім названої тематики, пленарні та секційні доповіді також акцентують увагу на проблемах духовності в Україні та світі. Окрема секція доповідей присвячена студентським дослідженням. Для науковців, викладачів, аспірантів та всіх зацікавлених.

©Автори, 2026

OFFICIAL LANGUAGES OF THE CONFERENCE – Ukrainian, English, German.
ПЕРШЕ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ
FIRST PLENARY SESSION

10.00-13.00

Модераторка: *Карпенко Катерина Іванівна*, доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії та суспільних наук (Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна)

Moderator: *Karpenko Kateryna Ivanivna*, Doctor of Philosophy, Professor, Head of the Department of Philosophy and Social Sciences (Kharkiv National Medical University, Kharkiv, Ukraine)

10.00 -10.10

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

М'ясоєдов Валерій Васильович, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Харківського національного медичного університету

WELCOMING REMARK

Myasoedov Valery Vasilyevich, Doctor of Medical Sciences, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Rector of Kharkiv National Medical University

10.10 -10.15

ФІЛОСОФІЯ, МЕДИЦИНА ТА ДУХОВНІСТЬ ЯК ВЕКТОРИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Наконечна Оксана Анатоліївна, доктор медичних наук, професор, проректор з наукової роботи Харківського національного медичного університету

PHILOSOPHY, MEDICINE, AND SPIRITUALITY AS VECTORS OF HUMAN BEING

Nakonechna Oksana Anatoliivna, Doctor of Medical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work of Kharkiv National Medical University

10.15 - 10.30

ОБРАЗ І МИСЛЕННЯ В ФІЛОСОФСЬКІЙ ПОЕЗІЇ А. П. АЛЕКСЕЄНКО

Петренко Дмитрій Володимирович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри теорії культури і філософії науки, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (Харків, Україна)

IMAGE AND THOUGHT IN PHILOSOPHICAL POETRY OF A. P. ALEKSEYENKO

Petrenko Dmytriy Volodymyrovych, Doctor of Philosophy, Professor, Head of the Department of Theory of Culture and Philosophy of Science, Kharkiv National University named after V. N. Kharkiv, Ukraine)

10.30 – 10.45

«ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРЯ: РОЛЬ СИМУЛЯЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Журавльова Лариса Володимирівна, заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри внутрішньої медицини № 3 та ендокринології, Харківський національний медичний університет (м. Харків, Україна)

10.45 - 11.00

«На землю впали каплі крові,
Як хтось посіяв маків цвіт –
Ми пам'ятаємо з любов'ю
Усіх, хто нам свободу ніс» [1].

Поезія через мову здатна відкривати поетичний режим істини. Зустріч поезії і філософії як і раніше залишається надзвичайно плідною і для поезії, розкриваючи більш складні інтерпретаційні виміри образу, і для філософії в можливості відкритися до (ви)явлень буття або створити нові концепти. Філософська поезія А. П. Алексеєнко перебуває одночасно у цих двох світах, між мисленням і образом.

Список використаних джерел

1. Алексеєнко А. Про себе і час. З невиданих архівів.
2. Целан П. Фуга. Переклад з нім. С. Жадан. Чернівці: Меридіан Черновіц, 2026. 248 с.
3. Badiou A. Manifesto for Philosophy Transl. from French N. Madarasz. New York: State University of New York Press, 1992. 181 p.
4. Blanchot M. Space of Literature. Transl. from French A. Smock. Lincoln, London: University of Nebraska Press, 1989. 280 p.
5. Deleuze G. Guattary F. A Thousand Plateaus. Transl. from French B. Massumi. Minneapolis. London. University of Minnesota Press, 2005. 610 p.
6. Meillassoux Q. The Number and the Siren. Transl. from French R. Mackay. New York: Sequence Press, 2011. 298 p.

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРЯ: РОЛЬ СИМУЛЯЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Журавльова Лариса Володимирівна, доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри внутрішньої медицини №3 та ендокринології Харківського
національного медичного університету (м. Харків, Україна);

Сікало Юлія Костянтинівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри
внутрішньої медицини №3 та ендокринології Харківського національного
медичного університету (м. Харків, Україна)

Традиційна медична освіта часто фокусується на хворобі як на порушенні біологічного гомеостазу, проте в екзистенційному вимірі вона постає як «гранична ситуація» за Карлом Ясперсом. Це момент радикального зламу звичного світу людини, що супроводжується страхом, болем та глибокою онтологічною невизначеністю [1]. Відтак, актуальність сучасної підготовки лікаря полягає в

усвідомленні того, що комунікація з пацієнтом є не просто технічним збором анамнезу, а справжньою «екзистенційною зустріччю». Без встановлення рівня довіри та емпатії навіть найбільш високотехнологічні методи лікування можуть виявитися неефективними, оскільки вони не враховують людський вимір страждання [2].

Досвід Харківського національного медичного університету з лютого 2022 року демонструє, що в умовах війни філософські поняття набувають конкретного змісту. Постійні обстріли та неможливість перебування на клінічних базах створили реальний ризик дегуманізації освіти, коли пацієнт для студента перетворюється на абстрактне цифрове зображення. У цьому контексті впровадження симуляційних технологій та онлайн-платформ стало формою «екзистенційного опору» обставинам. Це дозволило зберегти етичну планку медичної освіти у прифронтовому місті, доводячи, що навчати емпатії та біоетиці можливо навіть в умовах укриттів.

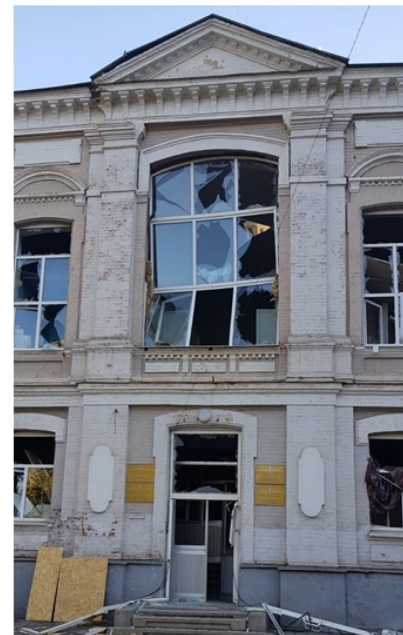
Виклики воєнного стану

Від 2022 року освітній процес в ХНМУ, особливо на клінічних кафедрах, які традиційно передбачають тісну взаємодію з пацієнтами та практичну роботу в лікарнях, майже повністю перейшов у дистанційний формат. Прифронтовий статус Харкова та дистанційне навчання створили **ризик дегуманізації освіти**.

Як навчити емпатії через екран?

Ми сприйняли це як виклик: перетворити цифрові інструменти на простір для етичного зростання та збереження професійної гідності.

Приміщення кафедри ВМ №3 після обстрілу 21 вересня 2024 р.

Симуляційне навчання пропонує студенту «онтологічно безпечний простір», де екзистенційна відповідальність за життя іншої людини не стає непосильним тягарем на ранніх етапах навчання. Ключовим біоетичним запобіжником тут є право на помилку: промах на манекені або у віртуальній сценарії рятує майбутнього реального пацієнта. Проте симуляція не повинна сприйматися як гра; завдання викладача — змусити студента відчувати емоційну «вагу» свого вибору. Коли неправильне рішення призводить до погіршення стану віртуального пацієнта,

студент проживає цей досвід особистісно, що формує фундамент його майбутньої професійної ідентичності та відповідальності [3].

Сучасна внутрішня медицина вимагає відмови від застарілої патерналістської моделі, де лікар є єдиним безальтернативним авторитетом. У терапії хронічних захворювань успіх на 70% залежить від свідомої участі самого хворого. Симуляційні сценарії стають інструментом навчання «розподілу влади», де пацієнт визнається експертом власного життя, а лікар — експертом з медицини [1]. Студенти тренують складні Soft Skills: здатність пояснювати ризики доступною мовою та поважати автономію пацієнта, навіть якщо він відмовляється від лікування.

Подолання патерналізму та шлях до партнерства

Через симуляції ми навчаємо студентів моделі партнерства

Спільне прийняття рішень

Лікар і пацієнт як рівноправні суб'єкти

Soft Skills

Навички активного слухання та валідації почуттів

Екзистенційна синергія

Формування компласнсу через повагу до свободи особистості

Адаптація європейського методу CCD (Clinical Case Discussion, обговорення клінічного випадку) до онлайн-формату дозволила змінити акценти з суто діагностичних алгоритмів на наративну медицину. Клінічний кейс розглядається як життєва історія, перервана хворобою. Важливим аспектом є етичний фільтр: сувора анонімізація даних виступає не лише юридичною вимогою, а проявом поваги до «екзистенційної таємниці» людини. Робота в малих групах без тиску викладацького авторитету вчить студентів аргументованій дискусії, що згодом трансформується у поважливе спілкування з пацієнтом [4].

Дебрифінг є найважливішою складовою симуляції, як акт самопізнання. Через структурування питань («Які почуття виникли?», «Як впевненість вплинула на комунікацію?») студент аналізує власний внутрішній стан. Це дозволяє як виявити етичні принципи, так і «присвоїти» їх, інтегруючи у власну особистість. Саме в цей момент відбувається трансформація професійної «маски» у професійний

«спосіб буття», де кожен крок усвідомлюється як такий, що має невідворотні наслідки.

Використання цифрових платформ (наприклад, CASUS) не віддаляє від людини, а навпаки, дозволяє моделювати складні етичні ситуації. Віртуальний пацієнт постає як суб'єкт із власною волею, який може бути «незручним», виявляти страх або недовіру (наприклад, відмовлятися від терапії через побоювання побічних ефектів). Це тренує «цифрову емпатію» — здатність бачити живу людину за текстом та алгоритмом. Студент вчиться не тиснути авторитетом, а розуміти причини поведінки іншого, визнаючи межі владної компетенції лікаря [5].

В екзистенційній парадигмі викладач перетворюється з транслятора знань на «етичного навігатора» та фасилітатора. Ключовим принципом є побудова ізоморфної моделі: ставлення викладача до студента (повага до його автономії, права на сумнів та помилку) стає для майбутнього лікаря еталоном його майбутнього ставлення до пацієнта. Відмова від академічного патерналізму в цифровій освіті створює атмосферу довіри, в якій тільки й може народитися справжня лікарська ідентичність.

Симуляційні методи забезпечують безперервність освіти в екстремальних умовах та формування етичної компетентності через розв'язання реальних дилем. Проте існує ризик «цифрового бар'єру», коли пацієнт може сприйматися як персонаж гри або алгоритм. Для подолання цього ризику роль викладача як етичного контролера є критичною: він має постійно нагадувати, що за кожним віртуальним сценарієм стоїть реальна людська доля. Симуляція — це не заміна реальності, а інтенсивна підготовка, що мінімізує майбутні помилки.

Висновок. Екзистенційний підхід при підготовці лікарів в сучасних умовах є необхідною складовою збереження гуманістичного ядра медицини. Симуляційні технології, наповнені глибоким філософським змістом, не дегуманізують процес навчання, а повертають до його центру Людину. Формування екзистенційно зрілого фахівця, здатного на співчуття та повагу до автономії іншого — є головним завданням медичної вищої школи, де медицина постає як мистецтво бути людиною і служити людині.

Список використаних джерел

1. Dimkov PR. Karl Jaspers' boundary situations and psychopathology: alike or distinct? Evidence-based Psychiatric Care, 2020;6:167-171. <https://doi.org/10.36180/2421-4469-2020-29>

2. Gutschmidt R. Patients as experts: Philosophizing in healthcare. Institute for Advanced Study (IAS). URL: <https://www.ias.tum.de/ias/news-events-insights/annual-report-2024/scientific-reports/patients-as-experts-philosophizing-in-healthcare/>
3. Meneses-La-Riva ME, Fernández-Bedoya VH, Suyo-Vega JA, Ocupa-Cabrera HG, Paredes-Díaz SE. Humanized Care in Nursing Practice: A Phenomenological Study of Professional Experiences in a Public Hospital. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2025; 22(8):1223. <https://doi.org/10.3390/ijerph22081223>
4. Досвід використання формату Clinical case discussion для формування клінічного мислення студентів / Л. В. Журавльова, В. О. Федоров, М. О. Олійник, Ю. К. Сікало // Актуальні питання вищої медичної освіти : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Харків, 28 травня 2024 року). — Харків : ХНМУ, 2024. — С. 92—95.
5. Abou Hashish EA. Compassion through technology: Digital empathy concept analysis and implications in nursing. *Digit Health*. 2025 Mar 13;11:20552076251326221. doi: 10.1177/20552076251326221. PMID: 40093701; PMCID: PMC11907611.

INNER LIFE AND HUMAN RESILIENCE IN TIMES OF CRISIS: STILLNESS, FORWARD MOVEMENT, AND THE WHOLENESS OF THE HUMAN SPIRIT

Takako Toda, Master of Education, Doctoral Candidate, Master Degree of Education
(Tokyo Gakugei University, Japan)

It is a profound honor to offer this written contribution to the interdisciplinary academic and practical conference held in memory of the late Professor Alla Petrivna Alekseyenko. I am deeply grateful to the organizers and to all those who have made this gathering possible. With sincere respect, I would like to share a reflection from the perspective of international and global citizenship education, a field in which questions of human experience, inner growth, and resilience are central.

My encounter with Professor Kateryna Ivanivna Karpenko, the Chair of today's Organizing Committee, took place in August 2025 at the International Association of Women Philosophers' Conference in Tokyo. Before her presentation, she posed a brief question during the morning session. The resonance of the word "responsibility" in her question struck me so strongly that, during the lunch break, I approached her and said,

Зміст Content

	Програма міждисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю / Program of the Interdisciplinary Scientific and Practical Conference with International Participation	4
	Пленарні доповіді / Plenary reports	
	М'ясоєдов В. В. <i>ВІТАЛЬНЕ СЛОВО. РЕКТОРА</i>	19
	Наконечна О.А. <i>ФІЛОСОФІЯ, МЕДИЦИНА ТА ДУХОВНІСТЬ ЯК ВЕКТОРИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ</i>	20
	Петренко Д. В. <i>ОБРАЗ І МИСЛЕННЯ В ФІЛОСОФСЬКІЙ ПОЕЗІЇ А. П. АЛЕКСЕЄНКО</i>	22
	Журавльова Л. В. <i>ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРЯ: РОЛЬ СИМУЛЯЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ</i>	24
	Takako Toda. <i>INNER LIFE AND HUMAN RESILIENCE IN TIMES OF CRISIS: STILLNESS, FORWARD MOVEMENT, AND THE WHOLENESS OF THE HUMAN SPIRIT</i>	28
	Левчук В. Г. <i>ФІЛОСОФСЬКІ ВЕЧОРИ АЛЛИ АЛЕКСЕЄНКО</i>	32
	Stegenga Jacob. <i>“ROBOTS THAT KILL”: THE ETHICS OF AI POWER DRONES</i>	34
	Бойко А. І. <i>ЦИФРОВА ЕТИКА ТА ДУША: ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМ ДУХОВНОСТІ В ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ В ОНЛАЙН-СВІТІ</i>	35
	Алексєєнко Р. В., Рисована Л. М. <i>НАШІЙ МАМІ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ</i>	38
	Некрасова Н. О. <i>ПАМ'ЯТЬ ЯК ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР</i>	39
	Толстов І. В. <i>ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ ЯК ОСНОВА ДУХОВНОСТІ: ВІД Г. С. СКОВОРОДИ ДО А. П. АЛЕКСЕЄНКО</i>	40

	Гордей Д. С. ДУХ І ДУХОВНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ОСМИСЛЕННЯ	224
	Долуда А. О. ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ЛІКАРЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	228
	Заяць І. В. ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІ ВИМІРИ SOULS-LIKE ІГОР: ПОДОЛАННЯ АБСУРДУ ЧЕРЕЗ ЦИКЛІЧНІСТЬ ПОРАЗКИ ТА ТРІУМФУ	230
	Іштванова Д. СТРАХ У МИСТЕЦТВІ: ВІД ПЕРЕЖИВАННЯ ДО САМОВИРАЖЕННЯ	233
	Кокіль С. О. КРИЗА ДУХОВНОСТІ В ЕПОХУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МЕДИЦИНИ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	236
	Максименко К. Г. ВІКТОР ФРАНКЛ ПРО СЕНС ЖИТТЯ ТА РЕЛІГІЙНОЇ ВІРИ У ТРАВМАТИЧНОМУ ІСТОРИЧНОМУ ДОСВІДІ	240
	Полякова Л. В., Стасюк Т. А. ХАРКІВСЬКА РОМАНТИЧНА ШКОЛА В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХІХ СТОЛІТТЯ	243
	Санькова А. ПРИГНІЧЕННЯ ЕМОЦІЙ ЯК ФАКТОР РИЗИКУ РОЗВИТКУ ОНКОЛОГІЇ	245
	Соколова Г. О. ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА УКРАЇНИ ЯК ФОРМА ВИРАЖЕННЯ ДУХОВНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОСУ	249
	Фішензон Ф. Ф. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЛЕКАННЯ ДУХОВНОСТІ ЛЮДИНИ В УМОВАХ КРИЗИ	252

Тези доповідей подані в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладених фактів та оригінальність думок (принципи академічної доброчесності, неприпустимість плагіату), за дотримання етичних правил наукових публікацій (порядність, конфіденційність, запобігання можливим конфліктам інтересів та ін.) несуть автори та наукові керівники тез доповідей.

Abstracts of the reports are presented in the author's edition. Responsibility for the reliability of the stated facts and originality of opinions (principles of academic integrity, inadmissibility of plagiarism), for compliance with the ethical rules of scientific publications (decency, confidentiality, prevention of possible conflicts of interest, etc.) is borne by the authors and scientific advisors of abstracts.